

कृतज्ञता

प्रस्तुत पुस्तक मार्टिन चौतारीले जेठ २०७६ मा शुरू गरेको “नेपालमा नागरिक समाजको भूमिकाबारे अध्ययन” विषयक परियोजनाको उपज हो । वि.सं. २०४६ मा भएको जनआन्दोलनले ल्याएको राजनीतिक र सामाजिक परिवर्तनसँगै नागरिकको संगठित हुन पाउने संवैधानिक हकको प्रत्याभूति पश्चात् नागरिक समाजका संघ-संगठनहरूको संख्या र तिनका गतिविधिमा उल्लेख्य विस्तार हुँदै गयो । नागरिक समाजले नेपालको विविध क्षेत्रमा खेलेको भूमिकालाई समालोचना सहित व्यवस्थित रूपमा लिपिबद्ध गर्ने काम भने अपेक्षित रूपमा हुन सकेको छैन । प्रस्तुत पुस्तक त्यसै दिशा तर्फको सानो प्रयास हो ।

अहिले नेपाली समाजका हरेक क्षेत्रमा नागरिक समाजको व्यापक उपस्थिति छ । त्यस्तै, तिनका गतिविधि र प्रभावमा पनि उत्तिकै विविधता देख्न सकिन्छ । एउटै पुस्तकमा ती सबै पक्षलाई समेट्न सम्भव हुने कुरै भएन । त्यसैले, यो परियोजनामा प्रतिनिधिमूलक दृष्टान्तलाई अघि सारेर वि.सं. २०४६ पछि नागरिक समाजका संघ-संगठनको भूमिकालाई समालोचनात्मक समीक्षा सहित अभिलेखबद्ध गर्ने उद्देश्य लिइएको थियो । त्यसका लागि विभिन्न क्षेत्रबारे चासो र जानकारी राख्ने अध्येताहरूलाई पहिले आफैले गरेका काममा टेकेर वा नयाँ अनुसन्धान गरी छुट्टाछुट्टै लेख तयार पार्न लगाइएको थियो । तिनै लेखहरूको समष्टि नै यो पुस्तक हो । यहाँ संलग्न अध्यायहरूले सामान्यतः संविधानसभाले नयाँ संविधान जारी गरेको समयलाई अन्तिम बिन्दु मानेर वि.सं. २०७२ सम्मको अवस्थालाई समेटेछन् ।

प्रस्तुत पुस्तक प्रकाशनमा मार्टिन चौतारीको संयोजन रहे पनि विभिन्न व्यक्तिको सल्लाह, मिहिनेत र सहयोगका कारण मात्र यो आकारमा करिब एक वर्षको समय सीमाभित्रै प्रकाशन गर्न सम्भव भएको हो । ती सहयोगी मनहरूलाई हामी हार्दिक आभार सहित यहाँ सम्झन चाहन्छौं ।

सर्वप्रथम हाम्रो अनुरोधलाई स्वीकार गरी लेखका मस्यौदा तयार गर्ने र सम्पादक तथा समीक्षकले प्रदान गरेका विभिन्न चरणका टिप्पणी र सुझावका आधारमा झर्को नमानी परिमार्जन गर्दै प्रकाशनयोग्य मस्यौदा तयार पारिदिने सबै लेखकप्रति कृतज्ञ छौं ।

यस अनुसन्धान परियोजना कार्यान्वयनका क्रममा हामीले मागेका महत्त्वपूर्ण सल्लाह प्रदान गर्नुहुने सेरा तामाङ, चूडामणि बस्नेत, सुरेश ढकाल, जनक राई, हरि ढुंगाना, मधुकर उपाध्या, जगन्नाथ अधिकारी, हेमन्तराज ओझा र भास्कर गौतमप्रति आभारी छौं । उहाँहरूको सुझाव पुस्तकमा समेटिएका विषयवस्तु र उपयुक्त लेखक पहिचान गर्न उपयोगी रह्यो ।

यस पुस्तकमा संगृहित अधिकांश लेखका शुरूका मस्यौदा कात्तिक २२ र २७, २०७६ मा मार्टिन चौतारीले आयोजना गरेका कार्यशालामा प्रस्तुत गरिएका थिए । ती कार्यशालामा लेखकहरूले आफ्नो अनुसन्धानको प्रारम्भिक नतिजा प्रस्तुत गर्नुका साथै अरू सहकर्मीहरूको मस्यौदामा टिप्पणी गर्नुभएको थियो । साथै, सोही कार्यशालामा उपस्थित भई लेखकलाई सुझाव दिनुहुने उषा तीतिक्षु, वन्दना ज्ञवाली, सचिन घिमिरे र सुजित कर्णालाई धन्यवाद ।

यहाँ समेटिएका अधिकांश लेखका शुरूका मस्यौदा पढी सुझाव दिन हामीले केही व्यक्तिहरूलाई अनुरोध गरेका थियौं । हाम्रो आग्रह स्वीकार गरी लेखमा आफ्नो समीक्षा सहित परिमार्जनका लागि लेखकलाई सुझाव दिनुहुने योगेश राज, अरुणा उप्रेती, विनोद भट्टराई, अनुप सुवेदी, राजेन्द्र दाहाल, हिरा विश्वकर्मा, कुमार पाण्डे, ओमप्रकाश अर्याल र मधुसुदन सुवेदीलाई धन्यवाद । साथै, केही समीक्षकले भने आफ्नो नाम खुलाउन चाहनुभएन । उहाँहरूप्रति पनि हामी आभारी छौं ।

केही लेखका भाषा र संरचनागत पक्ष सुधार गरी अझ बोधगम्य बनाउन मिहिनेतसाथ सम्पादन गर्नुहुने राजेन्द्र महर्जन, शेखर पराजुली, महेशराज महर्जन र अर्जुन पन्थीलाई धन्यवाद । पुस्तकको पूरै पाण्डुलिपिको हिज्जे र शुद्धाशुद्ध हेर्न अर्जुन पन्थीको महत्त्व लिइएको थियो । सोही कार्यमा सहयोगका लागि किशोर प्रधान, रुख गुरुङ र सन्जिवा तामाङप्रति पनि कृतज्ञ छौं ।

यो पुस्तकको लेआउट तथा आवरण साजसज्जाका लागि किशोर प्रधान तथा आवरण चित्रका लागि सुशील थापालाई धन्यवाद छ । अनुसन्धाता र सम्पादकलाई पुस्तकालयबाट आवश्यक पठन सामग्री उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने मार्टिन चौतारी पुस्तकालयका कर्मचारीहरू अमन गारू, बुद्धकुमार श्रेष्ठ र दलबहादुर श्रेष्ठलाई पनि धन्यवाद दिन्छौं । अनुसन्धानका क्रममा आवश्यक विभिन्न बन्दोबस्त मिलाउनु हुने वित्त तथा प्रशासन तर्फका कर्मचारीहरू कञ्चन केसी, रोशनी घिमिरे र सन्तोषी तामाङलाई धन्यवाद छ ।

पुस्तक प्रकाशनको समग्र काममा आपसी सहकार्य गरी यस परियोजनालाई तोकिएको समयभित्रै साकार तुल्याउन अथक परिश्रम गर्नुहुने पाँचै जना सम्पादकहरूप्रति पनि आभारी छौं ।

अन्तमा, यो परियोजना अमेरिकी अन्तर्राष्ट्रिय विकास नियोग (यूएसएआईडी) को सहयोगमा FHI 360 नेपालद्वारा सञ्चालित पारस्परिक जबाफदेहिता कार्यक्रम अन्तर्गत मार्टिन चौतारी र FHI 360 बीच सम्झौता भई कार्यान्वयन गरिएको थियो । हामीलाई यो मौका प्रदान गरेकोमा यी दुवै संस्थालाई धन्यवाद दिन्छौं ।

मार्टिन चौतारी

साउन २०७७